

Giriş

Çocukların okuyup zevk alabileceği, eğitsel amaçlar da taşıyan edebiyat ürünlerinin tümüne çocuk edebiyatı diyoruz. Yüzyıllarca iki ana kaynaktan (Divan Edebiyatı ve Halk Edebiyatı) beslenen köklü edebiyat geleneğimizde çocuklara genel olarak yer yoktur.

Çocuklar için yapılan yayınların sayısı, ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile doğru orantılıdır. Okuma yazma sorunlarını aşmış endüstri ülkelerinde kitap yayınlarının önemli bir bölümü çocuklara ayrılmaktadır.¹

Türk çocuk edebiyatı alanında bilinçli çabalar Tanzimattan sonra başlar. Bu alanda çok yönlü ve yoğun ürünler ise İkinci Meşrutiyet döneminde görülür (1908-1923). Ve ülkemizde çocuk edebiyatının ilk temellerinin bilinçli olarak Eğitimi Satı Bey ve onun çağrısına uyan şairlerce atıldığını söyleyebiliriz. Kısa bir sürede İbrahim Alâaddin Gövsa'nın *Çocuk Şiirleri* (1911), Ali Ulvi Elöve'nin *Çocuklarımıza Neşideler* (1912) ve Tevfik Fikret'in *Şermin* (1914) adlı kitapları yayımlanmıştır. Bu kitaplarda yer alan, genellikle yalın ve doğal bir Türkçeyle yazılan şiirlerde çocuklara iyilik, doğruluk, güzellik, yiğitlik, insanseverlik, yurtseverlik, çalışma gibi değerler ve davranışlar kazandırılmak isteniyordu. Bu ilk çocuk şiirleri, biçim, anlatım ve düşünce özellikleri bakımından daha sonraki yıllarda çocuk şiiri yazmak isteyenlere örnek olmuştur.² Özellikle Tevfik Fikret'in *Şermin* adlı eseri, çocuğun dünyasına nasıl girilebileceği, çocuğun ruhuna nasıl inileceği konusunda çarpıcı bir örnektir.

Milli Edebiyat akımının egemen olduğu yıllarda çocuk şiiriyle yakından ilgilenen başka şairlerimiz de vardır.

İkinci Meşrutiyet döneminde yayınlanan çocuk gazete ve dergilerinde çocukların gerçek ilgi ve meraklarını karşılayan nitelikli yazılara, resim ve karikatürlere de yer verilmiştir.

Sürekli öğüt vermekle çocuğa yön ve biçim verileceği düşüncesi Osmanlı eğitim anlayışında değişmez bir ilke olarak benimsenmiştir. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına kadar yazılan çocuğa yönelik şiirlerde de, şairler genellikle öğütçü olma özelliğinden sıyrılamamışlardır. Önce eğitici ve yön verici olma kaygısı ağır basmıştır.³

Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında devletçe eğitime çok önem verildiği, öğrenci ve öğretmen sayısında sürekli bir artış olduğu gerçektir. Bu hızlı değişim, çocuk yayınlarına da yavaş yavaş bir canlılık kazandırır.

1928'de yeni Türk harflerinin kabulüyle başlayan okuma yazma seferberliği, basın yayın alanına da bir canlılık getirmiştir. Bunun yanı sıra, ilkokula giden öğrencilerin çok kısa bir sürede okuma yazmayı öğrenmeleri, yardımcı okuma gereçlerine, bu arada kitap gazete ve dergi gibi yayınlara ihtiyacı daha belirgin ve anlamlı kılıyordu. Bu bakımdan

¹ Alpay Kabacalı, *Çocuk Edebiyatı*, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, Cilt 3, s. 607

² Atilla Özkırımlı, *Çocuk Edebiyatı* maddesi, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Cem Yayınevi, C. 2, s. 330.

³ Orhan Ural, *Şiirlerde Çocuk*, Ankara 1979, s. 6.